

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 4Cdo/150/2021
Identifikačné číslo spisu: 8417207130
Dátum vydania rozhodnutia: 30.07.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Mario Dubaň
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:8417207130.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ I. I., naposledy bývajúceho vo E. B., zariadenie pre seniorov I. Ž., L..M., P. XXX, 2/ I. K., bývajúcej v P. B. XXX, 3/ R. T., bývajúcej v G., A. C. XX/XX, 4/ G. K.É., bývajúceho v X. XXX, 5/ R. T., bývajúcej v G., A. C. XX/XX, 6/ J. T., bývajúcej v G., A. C. XX/XX, 7/ I. T., bývajúceho v G., A. C. XX/XX, zastúpených Advokátska kancelária JUDr. Maroš Zima, s.r.o., so sídlom v Starej Ľubovni, Okružná 1945/107, proti žalovaným 1/ KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom v Bratislave, Štefanovičova 4, IČO: 00 585 441, zastúpenej JUDr. Felixom Neupauerom, advokátom so sídlom v Bratislave, Dvořákovo nábrežie 8/A, 2/ Slovenská autobusová doprava Poprad, akciová spoločnosť, so sídlom v Poprade, Wolkerova 466, IČO: 36 479 560, o ochranu osobnosti s náhradou nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Kežmarok pod sp. zn. 10 C 68/2017, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 20. mája 2020 sp. zn. 2 Co 131/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 20. mája 2020 sp. zn. 2 Co 131/2019 zrušuje a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.
Dovolacie konanie voči žalobcovi 1/ zastavuje.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Kežmarok (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom č. k. 10 C 68/2017 - 154 z 21. augusta 2019 I. uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 1/ sumu 10 000,- eur, žalobkyni 2/ rade sumu 4 000,- eur, žalobkyni 3/ sumu 4 000,- eur, žalobcovi 4/ sumu 1 000,- eur, žalobkyni 5/ sumu 1 000,- eur, žalobkyni 6/ sumu 1 000,- eur a žalobcovi 7/ sumu 1 000,- eur s tým, že v rozsahu plnenia jedným zo žalovaných zaniká povinnosť druhého zo žalovaných, II. v prevyšujúcej časti žalobu zamietol, III. rozhodol, že žalobcovia 1/ až 7/ majú nárok na náhradu trov konania proti žalovaným 1/ a 2/, každý v rozsahu 100 % zo sumy im prisúdenej, ktorú sú žalovaní povinní plniť spoločne a nerozdielne. Svoje rozhodnutie odôvodnil právne článkami 1 ods. 2, 7 ods. 5 a 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, článkom 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ustanoveniami § 11, § 13 ods. 1, ods. 2, ods. 3 Občianskeho zákonníka a § 4 ods. 2 písm. a/ zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej aj „ZopZP“), ako aj s poukazmi na rozsudok Súdneho dvora EÚ

vo veci Haasová C - 22/12 a vo veci Drozdovs C-277/12. Vecne popri rekapitulácii záverov relevantnej judikatúry, podľa ktorých súčasťou práva na súkromie je aj právo na rodinný život s tým, že podstatou rodinného života je oprávnenie fyzickej osoby utvárať, udržiavať a rozvíjať vzťahy medzi členmi rodiny založené na silných citových väzbách, v dôvodoch svojho rozhodnutia poukázal na to, že medzi stranami konania nebolo sporné, že došlo k usmrteniu C. I., právnej predchodkyňi žalobcov, pri dopravnej nehode spôsobenej vodičom prevádzkovateľa - žalovaného 2/, ktorý pre prípad zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou dopravného prostriedku, bol poistený u žalovanej 1/. Skonštatoval, že v dôsledku protiprávneho konania vodiča zamestnanca žalovaného 2/ došlo k zásahu do práva na ochranu súkromia a rodinného života žalobcov 1/ až 7/ v dôsledku straty manželky, matky a starej matky, s ktorou tvorili plnohodnotne fungujúcu rodinu, pričom následky tohto zásahu sú nenapraviteľné. Ďalej sa zaoberal najmä otázkou vecnej (tzv. pasívnej) legitimácie žalovaných 1/ a 2/ a s ňou súvisiacou otázkou krytia náhrady nemajetkovej ujmy povinným poistením podľa zodpovednostného zákona a uzavrel, že pasívna legitimácia žalovanej 1/ je odôvodnená extenzívnym a eurokonformným výkladom ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a) ZoPZP, ktorý vyložil tak, že poistenie zodpovednosti kryje aj nároky pozostalých za náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka a pozostali môžu tieto nároky uplatniť priamo proti poisťovateľovi v zmysle ustanovenia § 15 ods. 1 ZoPZP. V tejto súvislosti upriamil pozornosť na publikovaný rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2017 sp. zn. 6 M Cdo 1/2016 a pripomenul aj závery uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky z 11. októbra 2016 sp. zn. III. ÚS 666/2016, v zmysle ktorých je pojem „škoda“ použitý v ZoPZP ústavne konformným spôsobom interpretovateľný extenzívne tak, že zahŕňa aj nemajetkovú (imateriálnu) ujmu podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti, s cieľom maximálnej možnej miery rešpektovania cieľov relevantnej únijnej regulácie. S odkazom na ustanovenie § 15 ods. 1 ZoPZP mal za to, že žalobcovia 1/ až 7/ majú právo na náhradu nemajetkovej ujmy proti obom žalovaným aj keď plnenie môžu dostať len raz. Pokiaľ ide o výšku náhrady nemajetkovej ujmy, súd prvej inštancie zdôraznil, že zákon v tomto smere nestanovuje žiadne medze, ide o voľnú úvahu súdu v súlade s princípom spravodlivosti a je potrebné prihliadať na najrôznejšie momenty, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti fyzickej osoby došlo. Vychádzajúc z výsledkov vykonaného dokazovania dospel k záveru, že v prípade žalobcu 1/ ako manžela zomrelej bolo namieste priznať mu celú požadovanú sumu náhrady nemajetkovej ujmy 10 000,- eur, v prípade žalobkyň 2/ a 3/ len jej časť 4 000,- eur každej z nich. K žalobcom 4/ až 7/ uviedol, že hoci sa jedná o vnukov zomrelej, a nejedná sa tu o najbližších, bezprostredných príbuzných v zmysle manžel-rodič-dieťa, aj im v danom prípade vznikol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, avšak za dôvodnú a preukázanú považoval iba sumu 1 000,- eur pre každého z nich. V prevyšujúcej časti žalobu ako nedôvodnú zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 255 a nasl. C.s.p.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej tiež len „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej 1/ rozsudkom z 20. mája 2020 sp. zn. 2 Co 131/2019 rozsudok súdu prvej inštancie vo výrokoch I. a III. potvrdil a žalobcom 1/ až 7/ priznal vo vzťahu k žalovaným 1/ a 2/ náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %. Potvrdenie rozsudku prvoinstančného súdu odôvodnil jeho vecnou správnosťou, keď súd prvej inštancie v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav, jeho skutkové zistenia majú oporu vo vykonanom dokazovaní a vec správne právne posúdil (§ 387 ods. 1 Civilného sporového poriadku č. 160/2015 Z.z., ďalej len „C.s.p.“). Bol názoru, že ustanovenia § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka poskytujú právny základ nároku na náhradu imateriálnej ujmy spôsobenej jednotlivcom usmrtením ich blízkych osôb. V takom prípade je daná aktívna legitimácia tým subjektom, ktorým svedčí existencia kvalifikovaného vzťahu s nebohú poškodenou, nakoľko právo na súkromie je jedným zo základných osobnostných práv fyzickej osoby tak, ako to má na mysli aj ustanovenie § 11 Občianskeho zákonníka. Skonštatoval, že pokiaľ ide o žalovanú 1/ súd prvej inštancie správne uzavrel, že poisťovňa v spore o náhradu nemajetkovej ujmy spočívajúcej v zásahu do osobnostných práv pozostalých obeť dopravnej nehody, spôsobenej prevádzkovou motorového vozidla, je vecne pasívnou legitimovanou stranou sporu. Pri riešení nastolenej právnej otázky je potrebné vychádzať z rozsudku Súdneho dvora EÚ C - 22/12, v ktorom bol vyslovený záver, že príslušné ustanovenia smerníc (Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1972, Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 a Rady 90/232/EHS zo 14. mája 1990) o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu

spôsobenú prevádzkovou motorového vozidla, má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu (v zmysle hmotnej i nehmotnej ujmy) upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej. Poukázal na uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 17. augusta 2016 sp. zn. I. ÚS 474/2016, ktorý uviedol, že hoci Súdny dvor EÚ viackrát zdôraznil, že nie je oprávnený vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva je zjavné, že ako vnútroštátne právo Českej republiky, tak aj vnútroštátne právo Slovenskej republiky, prostredníctvom konkrétnych ustanovení Občianskeho zákonníka umožňuje blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravných nehodách priznať náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá má byť krytá z povinného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel. Citoval viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu SR (6 M Cdo 1/2016, 6 Cdo 143/2017, 6 Cdo 206/2017, resp. 8 Cdo 6/2018), ktoré vyhodnotil ako rozhodnutia predstavujúce ustálenú prax v riešení otázky pasívnej legitímácie poisťovne v týchto sporoch a preto námietku žalovanej 1/ o absencii príčinnej súvislosti medzi žalobcami 1/ až 7/ a poistnou udalosťou posúdil ako neopodstatnenú, bez právneho významu. V časti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy bol názoru, že rozhodnutie súdu prvej inštancie je adekvátne s tým, že okresný súd ju v závislosti od príbuzenského stupňa medzi žalobcami a ich právnou predchodkyňou priznal v diferencovanom rozsahu, ktorá vo vzťahu ku všetkým žalobcom so zreteľom na okolnosti prejednávanej veci je primeraná. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 C.s.p. v spojení s § 255 ods. 1, ods. 2 C.s.p.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 1/ (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie s tým, že odvolací súd nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ C.s.p.). Namietala, že krajský súd sa v odôvodnení potvrdzujúceho rozsudku venoval výlučne argumentáciou ohľadom existencie pasívnej vecnej legitímácie žalovanej 1/ a ignoroval jej námietku o absencii priamej príčinnej súvislosti a zákonnú výluky v zmysle ustanovenia § 5 ods. 1 písm. h/ ZoPZP v spojení so zbierkovým rozhodnutím R 61/2008. Mala za to, že takýmto ignorovaním jej argumentácie došlo (v rozpore s požiadavkou podľa § 220 ods. 3 C.s.p.) k porušeniu práva na spravodlivý proces a k zjavnej arbitrárnosti predmetného rozhodnutia. Dovolateľka ďalej vo vzťahu k porušeniu jej procesného práva odvolacím súdom v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p. zásadne namietala nesprávny procesný postup krajského súdu, ktorý v rozpore s jej žiadosťou v odvolaní proti rozsudku okresného súdu, jej napriek zneniu ustanovenia § 219 ods. 3 C.s.p. neoznámil elektronicky miesto a čas vyhlásenia rozsudku krajského súdu. Navrhla, aby dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalobcovia 1/ až 7/ vo vyjadrení k dovolaniu uviedli, že súd prvej inštancie podrobným spôsobom odôvodnil svoje rozhodnutie vo veci samej podrobne citujúc ustálenú rozhodovaciu prax najvyšších súdnych autorít. K druhej námietke žalovanej 1/, vychádzajúc z ustanovenia § 385 C.s.p. o pojednávaní na odvolacom súde, zastávali názor, že aj keď strana môže požiadať, aby jej súd oznámil miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku aj elektronickými prostriedkami, s vyhlásením rozsudku nie sú spojené žiadne procesné práva v takej miere, aby došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Navrhli, aby dovolací súd dovolanie zamietol.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 C.s.p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C.s.p.) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C.s.p.), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C.s.p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C.s.p.) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

6. V zmysle § 419 C.s.p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C.s.p.

7. Podľa § 420 písm. f/ C.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo

veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Dovolanie prípustné podľa § 420 C.s.p. možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 C.s.p.).

9. Žalovaná 1/ vyvodzujúc prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f/ C.s.p. okrem arbitrárnosti a nedostatočného odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu namietala, že upovedomenie o čase a mieste verejného vyhlásenia rozsudku odvolacím súdom jej nebolo doručené elektronicky.

10. V súlade s ustanovením § 219 ods. 3 C.s.p. vo veciach, v ktorých súd rozhoduje rozsudkom bez nariadenia pojednávania, oznámi miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku na úradnej tabuli súdu a na webovej stránke príslušného súdu v lehote najmenej päť dní pred jeho vyhlásením. Ak o to strana požiada, súd jej oznámi miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku aj elektronickými prostriedkami.

11. Z obsahu spisu mal dovolací súd za preukázané, že žalovaná 1/ v odvolaní doručenom súdu 9. septembra 2019 osobitne požiadala o upovedomenie elektronickými prostriedkami o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku (č. l. 86). Zo spisu tiež vyplýva, že oznámenie o mieste a čase verejného vyhlásenia rozhodnutia bez nariadenia ústneho pojednávania bolo dané na verejné vyhlásenie rozsudku a vyvesené na úradnú tabuľu súdu 14. mája 2020, zvesené 21. mája 2020 a zverejnené na webovej stránke súdu 14. mája 2020. V spise však nie je žiaden záznam o tom, že by odvolací súd upovedomil právneho zástupcu žalovanej 1/ na ním uvedenú elektronickú adresu (neupauer@neupauer.eu) o verejnom vyhlásení rozsudku v zmysle jeho žiadosti a podľa ustanovenia § 219 ods. 3 C.s.p. Uvedené nevyplýva ani z dispozície predsedníčky senátu na č. l. 107, že by dala pokyn upovedomiť právneho zástupcu žalovanej 1/ elektronickými prostriedkami tak, ako o to požiadal v podanom odvolaní.

12. Najvyšší súd vo viacerých rozhodnutiach (sp. zn. 3 Cdo 179/2010, 3 Cdo 236/2010, 7 Cdo 38/2012) poukázal na ústavnoprávny a procesnoprávny rozmer verejného vyhlásenia rozsudku a uviedol, že ak odvolací súd nerešpektuje predpoklady a zásady, za ktorých sa v súlade s právnym poriadkom verejne vyhlasuje rozsudok, odníma účastníkovi konania (strane) možnosť pred súdom konať v zmysle ustanovenia § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p. V niektorých ďalších rozhodnutiach išiel s argumentáciou ďalej a konkretizoval, že k vade tejto povahy dochádza tiež vtedy, keď odvolací súd v rozpore s ustanovením § 214 ods. 3 O.s.p. o mieste a čase verejného vyhlásenia rozsudku neupovedomí elektronickými prostriedkami účastníka, ktorý podľa § 45 ods. 4 O.s.p. požiadal o také doručovanie písomností (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 227/2013 a 7 Cdo 192/2013).

13. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu sa do 30. júna 2016 ustálila na tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade znátočnosti uvedenej v § 237 ods. 1 O.s.p., dovolaním napadnuté rozhodnutie treba zrušiť; najvyšší súd v týchto prípadoch zrušoval napadnuté rozhodnutia bez toho, aby sa zaoberal správnosťou v nich zaujatých právnych záverov (viď napríklad rozhodnutia sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015).

14. Vyššie uvedené právne závery, súladné so závermi obsiahnutými medziiným v rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 714/2015 (neskôr publikovanom ako judikát R 9/2016), zastáva dovolací súd aj v preskúmvanej veci a konštatuje, že postupom odvolacieho súdu, ktorý nedodrжал procesný postup v zmysle § 219 ods. 3 C.s.p., došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Týmto nesprávnym procesným postupom znemožnil žalovanej 1/, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a žalovaná 1/ opodstatnene namietala dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p.

15. Ide o tak závažné pochybenie odvolacieho súdu nerešpektovaním ustanovenia § 219 ods. 3 C.s.p.,

ktoré znemožnilo žalovanej 1/ uskutočňovať jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ C.s.p. Dovolanie žalovanej 1/ je preto prípustné a zároveň aj dôvodné. Najvyšší súd preto napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 v spojení s § 450 C.s.p.), pričom sa nezaoberal ďalšími dovolacími námietkami.

16. Keďže žalobca 1/ (v zmysle úmrtného listu založeného v knihe úmrtí matričného úradu Poprad zväzok XX ročník XXXX strana XX por. č. XXX) dňa XX. V. XXXX v priebehu dovolacieho konania zomrel, táto skutočnosť mala za následok stratu jeho procesnej subjektivity ako jednej z procesných podmienok dovolacieho konania. V danom prípade sa domáhal žalobca 1/ ochrany osobnosti s nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy. Právo na ochranu osobnosti je právo osobnej povahy, ktoré zaniká smrťou fyzickej osoby a neprechádza na dedičov (viď R 53/1996). Pretože v predmetnom konaní išlo o také právo žalobcu 1/, ktoré je viazané výlučne na jeho osobu a smrťou neprechádza na právneho nástupcu, Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky neostalo iné, než dovolacie konanie voči žalobcovi 1/ zastaviť (§ 61, § 63 ods. 1, ods. 2, ods. 3, § 161 ods. 1, ods. 2 v spojení s § 438 ods. 1 C.s.p.).

17. V novom rozhodnutí odvolací súd rozhodne znova o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

18. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.